

การสร้างสรรค์ประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ของชุมชนพื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จ.ราชบุรี

Creating Sculptures in Public Spaces Promotes The Art, Culture, and Identity of The Community Along The Dam Area and The Market Community in Muang District, Ratchaburi Province.

Received : 29 March 2024

Revised : -

Accepted : 20 June 2024

ภูษิต รัตนานพ ¹

Phusit Rattanapanop ¹

ดรุฑ สิทธิรัตน์ ²

Darut Sithirut ²

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาการออกแบบเครื่องประดับ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีเมล : rattanapanop_p@su.ac.th

¹ Lecturer, in Department of Jewelry Design, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University E-mail : rattanapanop_p@su.ac.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อีเมล : sithiratn_d@su.ac.th

² Assistant Professor, in Department of Applied Art Studies, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University,
E-mail : sithiratn_d@su.ac.th

งานวิจัย/สร้างสรรค์นี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กองทุนส่งเสริม
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

บทคัดย่อ

โครงการสร้างสรรค์ประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชุมชน พื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จ.ราชบุรี นักวิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจพื้นที่ศึกษา ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสารด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และศิลปะที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบเป็นผลงานประติมากรรมที่สามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงจังหวัดราชบุรี หรือแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวราชบุรีในครั้งเมื่อนานมาแล้ว มุ่งหมายให้ผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นสามารถชวนนึกถึงรากเหง้าเดิมบางอย่างพร้อมทั้งอนุรักษ์ไม่ให้สูญหายไป ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านรูปแบบผลงานประติมากรรมร่วมสมัย ที่ผู้คนสามารถมีปฏิสัมพันธ์หรือใช้ประโยชน์จากผลงานสร้างสรรค์ได้ในทิศทางที่แตกต่างกันไป

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้สามารถสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมขนาดใหญ่จำนวน 2 ผลงาน ติดตั้ง ณ เขื่อนเก่าริมแม่น้ำแม่กลอง หน้าตลาด โดยก๊ อําเภอเมืองราชบุรี และเพื่อผลกระทบตอสังคมที่มากยิ่งขึ้น ผลงานประติมากรรมดังกล่าวยังถูกถ่ายทอดให้อยู่ในรูปแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ โคมไฟ 3 รูปแบบ ดำเนินการจัดสิทธิบัตร และจัดแสดงผลงานการออกแบบ ในนิทรรศการผลงานสร้างสรรค์ของคณาจารย์คณะมัณฑนศิลป์ ภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา ปี 2566 โดยผลงานต้นแบบที่เกิดขึ้นดังกล่าวชุมชนสามารถเรียนรู้ ปรับปรุง ต่อยอดและพัฒนาเพื่อนำไปสู่กระบวนการผลิตเพื่อจัดจำหน่ายจนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนต่อไป

คำสำคัญ : ประติมากรรมบนพื้นที่สาธารณะ, ประติมากรรมร่วมสมัย, เรือเอี่ยมจิ้น, ผ้าขาวม้า, อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

Abstract

The Sculpture Creation for Public Space to promote Art Culture and local Identity. Case study of River Bank area. Ratchaburi Province. Firstly, the researchers collected primary data from a survey of the study area and also research on historical documents, cultural, knowledge, way of life and related arts. Then, analyzed to design a sculpture that can convey Ratchaburi identity or represents the way of life of Ratchaburi people in the past. The researchers want the creative work that is created to bring back the original roots along with preserving it to remain. Therefore, the story is conveyed through the form of contemporary sculpture where people can interact or make use of its in various ways.

In conducting this research, two large-scale sculptures were created and installed at an old dam along the Mae Klong River, mueang Ratchaburi District. And for greater social impact The sculpture has also been translated into three prototype lamp products. Proceed to register a patent and exhibit design work in Department of Applied Arts Studies International Collaboration Profect 2023. For the resulting prototype works, community can be learned, improved, extended and developed to lead to the production process for distribution until being able to continue generating income for the community.

Keyword : Public Arts, Contemporary Sculpture, Pah Khao Mah, Ruea lam Joon, Culture Identity

บทนำ

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่ได้รับการประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เมืองรอง มุ่งพัฒนาความสำคัญในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผลสืบเนื่องกับที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ลงนามใน บันทึกความร่วมมือร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดราชบุรี นายกเทศบาลเมือง จังหวัดราชบุรี เพื่อพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และหลักฐานทางศิลปวัฒนธรรม ต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการปรับภูมิทัศน์ของราชบุรีเมืองเก่า รวมถึงมหาวิทยาลัย ศิลปากรได้รับการกิจหน้าที่เป็น อว.ส่วนหน้า ในการผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างสถาบัน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนทาง ศิลปวัฒนธรรมเพื่อผลกระทบที่ดีต่อประชาคมในพื้นที่ ดังจะเห็นได้จาก โครงการวิจัยต่าง ๆ ที่เหล่าคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยศิลปากรดำเนินการ ร่วมกับหน่วยงานราชการ จังหวัด เทศบาล และชุมชน ผลลัพธ์และผลกระทบ ที่ได้ต่อประชาคมปรากฏเป็นที่ประจักษ์แล้ว

โครงการการสร้างสรรค์ประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลป วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน พื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จ.ราชบุรี จึงต้องการสานต่อความร่วมมือและการดำเนินงานดังที่ผ่านมา เนื่องจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสามารถเสริมสร้างภูมิทัศน์บริเวณเมืองเก่า ได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถสร้างความรับรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นักวิจัยได้ถ่ายทอดสู่ผลงาน จากแรงบันดาลใจที่ได้รับ จากการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ โดยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมต้นแบบจากการ เสาะหาแรงบันดาลใจจากประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจของ จังหวัดราชบุรี มุ่งหมายให้ผลงานสร้างสรรค์สามารถชวนนึกถึงรากเหง้าเดิม บางอย่างพร้อมทั้งอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหายไป สร้างความตระหนักรู้ ไปจนถึง การร่วมกับชุมชนในการสร้างสรรค์ของที่ระลึกต้นแบบต่าง ๆ เพื่อความเป็น ไปได้ในการสร้างอาชีพหรือรายได้ให้แก่ชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาแนวคิดและเนื้อหาในการสร้างศิลปะในจังหวัด ราชบุรี
2. เพื่อศึกษาพัฒนาผลงานศิลปะสำหรับพื้นที่ราชบุรีโดยร่วมมือในการ พัฒนาแบบกับชุมชน
3. เพื่อพัฒนาผลงานศิลปกรรมที่ชุมชนยอมรับและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ ชุมชนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการการสร้างสรรคประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน พื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จ.ราชบุรี ต้องการสานต่อความร่วมมือและการดำเนินงานดังที่ผ่านมา เนื่องจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสามารถเสริมสร้างภูมิทัศน์บริเวณเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถสร้างความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการดำเนินการวิจัย นักวิจัยได้กำหนดขอบเขตขอบเขตด้านเนื้อหา ซึ่งโครงการวิจัยฯ นี้มุ่งเน้นการศึกษา รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่และการพูดคุยกับชุมชน ศึกษาจากเอกสารพุดยภูมิ และนำเสนอเป็นการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมที่สามารถสะท้อนถึงประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ฯลฯ จำนวน 2 ผลงานประติมากรรมจากผู้วิจัย 2 ท่าน พร้อมทั้งนำเสนอผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่ต่อยอดจากผลงานประติมากรรมดังกล่าว ขั้นตอนแรกในการดำเนินงาน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจพื้นที่ศึกษา พูดคุยกับสมาชิกในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงความต้องการ รูปแบบผลงานศิลปะที่จะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวหรือเอกลักษณ์บางอย่างของจังหวัดราชบุรี จากนั้นสำรวจพื้นที่บริเวณเขื่อนริมแม่น้ำแม่กลอง หน้าตลาดโคยก็ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์โดยรอบ นำข้อมูลเบื้องต้นมาวิเคราะห์หากลั่นกรองเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพื้นที่นั้น ๆ ทั้งทางด้านกายภาพ และบริบทร่วมที่มีความสำคัญอื่น ๆ เช่น การศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ภาพ 1-2

การพูดคุยกับสมาชิกในชุมชน และการสำรวจพื้นที่ศึกษา

จากนั้นศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมครอบคลุมขอบเขตเนื้อหา ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และศิลปะในพื้นที่สาธารณะ โดยได้ศึกษาภูมิทัศน์เมือง ภูมิทัศน์วัฒนธรรม และพื้นที่สาธารณะ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างประติมากรรม บนพื้นที่สาธารณะเพื่อสนับสนุนเอกลักษณ์ของเมือง ซึ่ง เควิน ลินช์ (Kevin Lynch, 1977, อ้างถึงใน Wikipedia, 2564) สถาปนิกชาวอเมริกันนักวางผัง ได้ให้นิยาม ภูมิทัศน์เมือง ว่าเป็นการรวมองค์ประกอบในการรับรู้ของเมือง จากผู้พบเห็น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 อย่าง คือ ทางสัญจร (paths) ขอบเขต (edges) ย่าน (districts) จุดศูนย์รวม (nodes) และ จุดหมายตา (landmarks) โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ จะสร้างมโนทัศน์ ในการรับรู้เมืองของผู้สังเกต หากสภาพแวดล้อมของเมืองมีการจัดองค์ประกอบ ที่เหมาะสม ก็จะทำให้เกิดจินตภาพที่ชัดเจนและส่งผลให้เมืองนั้น ๆ มีความ น่าประทับใจต่อผู้พบเห็นในที่สุด อาจกล่าวได้ว่า ภูมิทัศน์เมือง คือ การรวม เข้าด้วยกันระหว่างสภาพทางธรรมชาติและงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยการ ออกแบบหรือปรับปรุงคุณภาพทางทัศนียภาพในสภาพแวดล้อมที่เป็นส่วน ของเมือง เพื่อให้เกิดความร่มรื่น สวยงาม มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละ เมือง องค์ประกอบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองที่นักวิจัยให้ความสำคัญและเล็งเห็นว่าการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะส่งเสริมภูมิทัศน์เมืองได้ อย่างไร ซึ่งคือ องค์ประกอบ “ย่าน (districts)” เป็นบริเวณพื้นที่ชุมชนที่มี ขนาดของพื้นที่ตามลักษณะเฉพาะของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเมือง มี เอกลักษณ์ของบริเวณอันเกิดจากลักษณะเฉพาะร่วมกันของบริเวณที่ผู้สังเกต เข้าสู่ภายในเมืองได้ โดยแต่ละพื้นที่จะมีสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันตาม โครงสร้างทางสังคม วิถีชีวิตของชุมชนจะแสดงลักษณะกิจกรรมของผู้คน ที่ปรากฏเป็นย่านที่มีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันในเมือง และองค์ประกอบ “ภูมิสัญลักษณ์ (landmarks)” จุดสังเกต หรือ จุดหมายตา เป็นจุดอ้างอิง หรือภูมิสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นจุดหมายตา แตกต่างจากชุมทางตรงที่บุคคลไม่สามารถเข้าสู่ภายในจุดหมายตาได้ โดยทำหน้าที่เป็นสัญญาณชี้แนะสำหรับ สภาพแวดล้อม เช่น ป้าย อาคารสำคัญ อนุสาวรีย์ เป็นต้น

ในการศึกษาเพิ่มเติมถึงการสร้างสรรค์ศิลปะบนพื้นที่สาธารณะทั้ง ในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยวิเคราะห์ผ่านผลงานที่น่าสนใจ 2 ผลงาน จักรพันธ์ วิลาลินีกุล ภาควิชาประติมากรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และพิเชฐ เขียวประเสริฐ ร่วมกัน ออกแบบฝาต่อสาธารณูปโภค จากโครงการวิจัย “การออกแบบประติมากรรม บนที่สาธารณะกับการมีส่วนร่วมของชุมชน” สืบเนื่องจากกรุงเทพมหานคร มีโครงการปรับปรุงทางเดินริมคลองโอ่งอ่าง (ศูนย์ขบวนนโยบายสาธารณะ

สำนักข่าวอิศรา, 2562) เพื่อพัฒนาทางเดินริมคลองให้มีภูมิทัศน์ที่งดงาม
สร้างสรรค์ให้เกิดทางเดินริมน้ำสายวัฒนธรรม แบ่งรูปแบบการออกแบบงาน
ศิลปะออกเป็น 6 รูปแบบ ประกอบด้วย ประติมากรรมลอยตัว ประติมากรรม
นูนต่ำ ม้านั่ง ฝาต่อระบายน้ำและสาธารณูปโภค ศิลปะกราฟฟิตี้ และรั้วกัน
ทางเดินริมน้ำ อีกผลงานที่มีชื่อเสียงโด่งดังระดับโลก Cloud Gate ผลงาน
ประติมากรรมสาธารณะของศิลปินชาวอินเดียสัญชาติอังกฤษ อนิช กาปูร์
(Anish Kapoor) ผลงานนี้ติดตั้งอยู่ในสวนสาธารณะ Millennium Park
กลางเมืองชิคาโก ประติมากรรมความสูง 10 เมตร กว้าง 13 เมตร ยาว 20
เมตร ที่ดูรูปร่างคล้ายถั่วขนาดยักษ์ มันจึงมีชื่อเล่นว่า “The Bean”
ประติมากรรมที่มีพื้นผิวแวววาวเงาแวบที่สะท้อนภาพของท้องฟ้า ทิวทัศน์
ตึกรามบ้านช่อง และผู้คนรอบข้างได้อย่างใสแจ้วจนสร้างความตื่นตาตื่นใจ
ให้กับผู้ชมเป็นอย่างมากขึ้นนี้ ได้แรงบันดาลใจมาจากรูปร่างของโปรทเพลท
เป็นเหมือนแลนดมาร์กหรือสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยมที่สร้างความชื่นชอบ
ให้แก่กันท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมและถ่ายรูปเงาสะท้อนประหลาด ๆ ของ
ตัวเอง

เมื่อมองไปที่ศิลปะบนพื้นที่สาธารณะที่มีประโยชน์ในการใช้งานและเป็น
ศิลปะการออกแบบด้วยนั้น ที่พบมากคือการใช้เป็นม้านั่ง ผู้วิจัยได้ค้นคว้า
บทความ Seatscape & Beyond โดย ปารีฉัตร คำวาส (2565) ที่นำเสนอ

ภาพ 3

Rely Protective Public Seating (2019), Joe Doucet x Partners

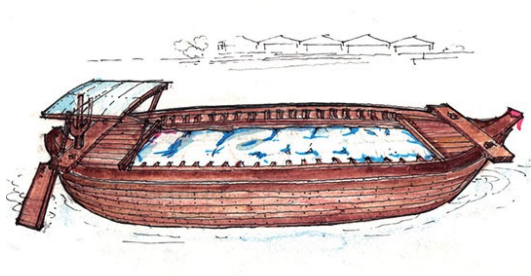
หมายเหตุ. จาก “Seatscape & Beyond” โดย ปารีฉัตร คำวาส, 2022, <https://readthecloud.co/one-bangkok-urban-furniture-competition/> ช่วงเวลาหนึ่ง นിയอร์กมีเหตุการณ์รถชนคน
โดยผู้ก่อการร้าย ดีไซน์เนอร์ออกแบบโดยคิดว่า จะทำอย่างไรให้ที่นั่งสาธารณะป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ
บางอย่างได้ เลยมีการออกแบบทางวิศวกรรมให้ตัวข้อต่อรับแรงกระแทกได้ พร้อมเป็นแบรีเออร์ให้
คนที่นั่งอยู่ปลอดภัย

การออกแบบที่นึ่งสาธารณะจากทั่วโลก ที่นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ในการใช้งานเป็นที่นั่ง แต่แฝงไปด้วยการสอดแทรกศิลปะให้อยู่รอบตัวมนุษย์

จากนั้น ได้ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตดั้งเดิม ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา โดยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเรือต่อ โดยเฉพาะเรือเอี่ยมจูน เนื่องจากในบริเวณริมน้ำของพื้นที่แห่งนี้ในอดีตเคยใช้เป็นที่ทำเรือขนส่งสินค้ามากมายซึ่งมีความสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งการขนส่งสินค้านั้นใช้การขนส่งทางเรือเป็นหลัก จากเรือสำเภาสู่การขนถ่ายสินค้าสู่เรือเล็กคือเรือเอี่ยมจูนเพื่อส่งสินค้าต่อไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ตามแม่น้ำลำคลองสายเล็กสายน้อย

ภาพ 4

เรือเอี่ยมจูน

หมายเหตุ. จาก เรื่องที่ 3 เรือไทย, โดย มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, ม.ป.ป. <https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=39&chap=3&page=t39-3-infode-tail04.html>

ในด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ได้ศึกษาเกี่ยวกับผ้าขาวม้า ผ้ารูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ความกว้างประมาณ 2 คอก ยาวประมาณ 3-4 คอก (ในปัจจุบันขนาดความกว้าง ความยาว นิยมใช้หน่วยวัดเป็นเมตร หรือความกว้าง ความยาวที่จะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น) โดยมากทอเป็นลายตารางเล็ก ๆ นิยมใช้ด้ายหลายสี หรือบ้างก็เป็นผ้าสีเดียวก็มี ผ้าขาวม้าในประเทศไทยมีชื่อเรียกแตกต่างกันขึ้นอยู่กับท้องถิ่น ส่วนสี และลวดลายของผ้าขาวม้าก็อาจจะแตกต่างกันไปตามความนิยมของท้องถิ่นเช่นเดียวกัน เช่นทางภาคกลาง ผ้าขาวม้า มักนิยมลวดลายที่มีลักษณะเป็นลายตารางหมากรุก ส่วนทางภาคอีสานอาจจะแบบตารางเล็ก ๆ สะเอียด เป็นต้น (ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ, ม.ป.ป.)

ภาพ 5

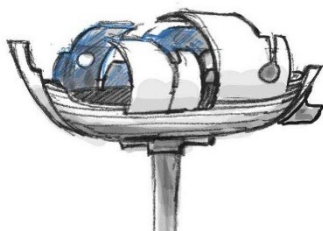
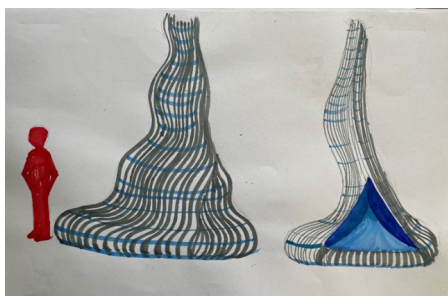
ผ้าขาวม้าบ้านไร่ จ.ราชบุรี

จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบเป็นผลงานประติมากรรมที่สามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงจังหวัดราชบุรี หรือแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวราชบุรีในครั้งเมื่อนานมาแล้ว มุ่งหมายให้ผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นสามารถชวนนึกถึงรากเหง้าเดิมบางอย่างพร้อมทั้งอนุรักษ์ไม่ให้สูญหายไป ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านรูปแบบผลงานประติมากรรมร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบร่างแก่นายกเทศมนตรีเมืองราชบุรี นายศักดิ์ชัย พิศาลผล เพื่อปรับปรุงแบบจำลองและพิจารณาพื้นที่ติดตั้งที่เหมาะสม รวมถึงการนำเสนอแบบร่างต่อตัวแทนชุมชน คุณชลันธร อำนาจวจิน และคุณณณกุล เพชรนิติกร คณะกรรมการชุมชนคนตลาด

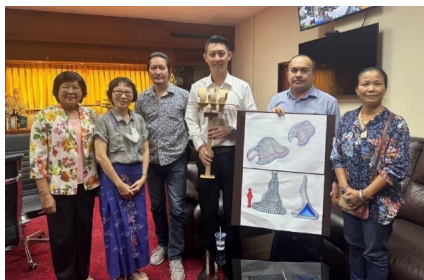
ภาพ 6-7

แบบร่าง 2 มิติ

ภาพ 8-9

การนำเสนอแบบร่าง 2 มิติ และแบบร่าง 3 มิติ แก่นายกเทศมนตรีเมืองราชบุรี นายศักดิ์ชัย พิศาลผล และตัวแทนชุมชน คุณชนันธร อำนาจคิน และคุณณฤมล เพชรนิติกร คณะกรรมการชุมชนคนตลาด

ขั้นตอนการสร้างสรรคผลงานประติมากรรม “ที่นั่งผ้าขาวม้าอัตลักษณ์ชุมชน” โดย ภูษิต รัตนภาพพ

ภาพ 10-11

แบบจำลอง 3 มิติสำหรับขยายมาตราส่วนผลงาน และการขึ้นโครงงานประติมากรรม

ผู้วิจัยเลือกใช้วัสดุโลหะและประกอบติดกันด้วยเทคนิคการเชื่อม สาเหตุที่เลือกใช้วัสดุดังกล่าวเนื่องจากมีราคาที่ไม่สูงมาก จัดการได้ง่าย ทนทาน สามารถสร้างรูปร่างได้อิสระ และช่างผู้ประกอบชิ้นงานมีความเชี่ยวชาญในวัสดุและเทคนิคการเชื่อม

ภาพ 12-13

ช่างจะนำเหล็กที่มีลักษณะเป็นเส้นยาวที่เตรียมไว้มาประกอบติดกับโครงงานด้วยเทคนิคการเชื่อมโลหะ จะได้ชิ้นงานที่ได้หลังจากการประกอบแผ่นเหล็กเข้าด้วยกันดังภาพขวา

ภาพ 14-15

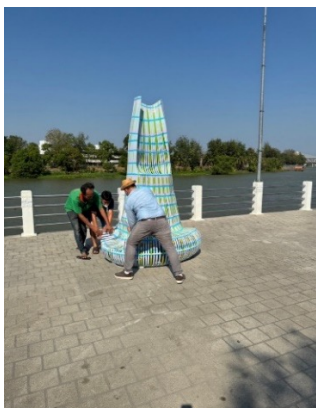
การสาธิตการใช้งานโดยสามารถนั่งได้ 2 ระดับ

ภาพ 16-17
ขั้นตอนการทำสี

ภาพ 18-19
ขั้นตอนการขนย้ายและติดตั้ง

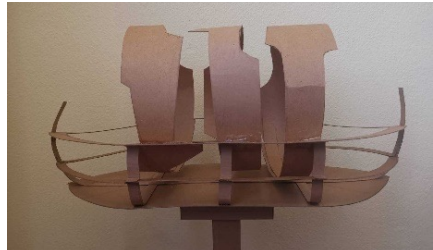
ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม “เลือนราง”

โดย ดร.ท ลิทธิรัตน์

ในการออกแบบชิ้นงานประติมากรรม ผู้วิจัยมีความชื่นชอบและมีความเชี่ยวชาญในการสร้างสรรค์งานประติมากรรมร่วมสมัยตามแบบอย่างอิทธิพลจากศิลปะตะวันตกโดยอาศัยรูปทรงเรขาคณิตในการออกแบบเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นการใช้ระนาบหรือการใช้ปริมาตรในการนำเสนอรูปทรงประติมากรรม ออกแบบงานประติมากรรมที่มีความร่วมสมัยเพื่อเป็นสะพานระหว่างยุคสมัยของคนในอดีตและคนรุ่นใหม่ เมื่อได้แบบร่าง 2 มิติที่พึงพอใจ ผู้วิจัยจึงได้ถอดแบบร่างดังกล่าวมาสร้างเป็นแบบจำลอง 3 มิติขนาดเล็ก ด้วยวัสดุกระดาษ มีหน้าที่สร้างความเข้าใจในการมองเห็นรอบด้านได้ง่ายและชัดเจน เพื่อที่จะได้ปรับเปลี่ยนด้านและมุมต่าง ๆ รวมถึงการขยายหรือลดสัดส่วน ทั้งยังทำให้สามารถเพิ่มรายละเอียดหรือชิ้นส่วนอื่น ๆ ที่ต้องการเพิ่มเติมได้

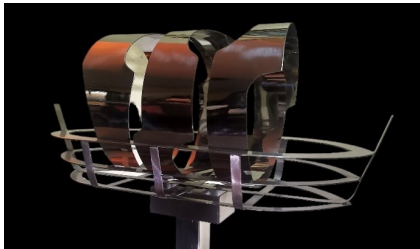
ภาพ 20-21

แบบจำลอง 2 มิติ จากวัสดุกระดาษ

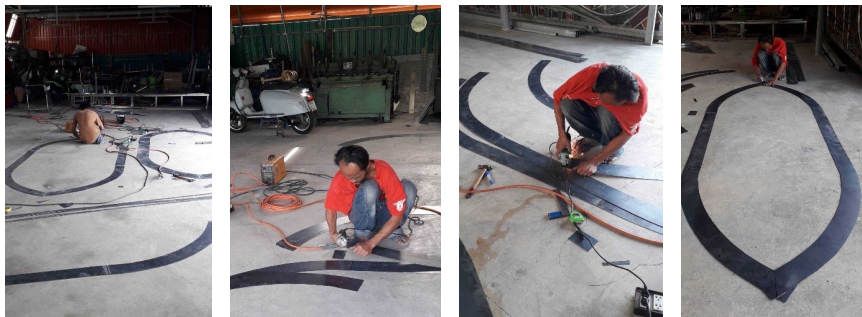
ภาพ 22-23

แบบร่าง 3 มิติ จากวัสดุแผ่นเลสสตีล

ภาพ 24-27

ผู้ปฏิบัติงานขณะกำลังทาบต้นแบบและตัดแผ่นสแตนเลสตีล

นำแบบตัด (pattern) ที่สมบูรณ์ พิมพ์ลงบนแผ่นกระดาดขนาดใหญ่เท่าชิ้นส่วนจริงแต่ละชิ้นส่วน กระบวนการต่อไปคือการนำแผ่นกระดาดดังกล่าวมาเป็นต้นแบบทาบลงบนแผ่นสแตนเลสตีล และทำการคัดลอกลายเส้นลงบนแผ่นสแตนเลสตีล เพื่อนำไปตัดเป็นชิ้นส่วนต่าง ๆ ของงานประติมากรรม และประกอบชิ้นส่วนแผ่นระนาบที่ตัดให้เกิดเป็นรูปทรงที่มีปริมาตรโดยการเชื่อม

ภาพ 28-29

การประกอบชิ้นงาน

ภาพ 30

ขั้นตอนการทำสี

สรุปและอภิปรายผล

โครงการการสร้างสรรค์ประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน พื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จ.ราชบุรี หลังจากกระบวนการการดำเนินงานที่ผ่านมา ทั้งการสำรวจพื้นที่ศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาจากข้อมูลทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเสร็จสิ้น ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ขอบเขต และประโยชน์ที่จะได้รับดังที่ได้ตั้งไว้ ดังนี้

1. ผลงานประติมากรรม “ที่นั่งผ้าขาวม้าอัตลักษณ์ชุมชน”

โดย ภูษิต รัตนภาพ

ชื่อผลงาน : ที่นั่งผ้าขาวม้าอัตลักษณ์ชุมชน

วัสดุ : โลหะ

ขนาด : 150 x 180 x 260 ซม.

จากการสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล “โครงการสร้างสรรค์ประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน พื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จังหวัดราชบุรี” จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมที่นั่งผ้าขาวม้าอัตลักษณ์ชุมชน ที่นำเอา

ลวดลายและสีเส้นจากผ้าขาวม้าจังหวัดราชบุรี มาอยู่บนโลหะที่มีลักษณะ
สานกัน เกิดเป็นผลงานประติมากรรมที่ไม่เพียงแต่ให้การรับชม แต่ยังมีประโยชน์
ใช้สอยสำหรับการนั่งพักผ่อน เป็นจุดหมายตา ที่ผู้คนมีส่วนร่วมกับผลงานได้
ผู้วิจัยมีความมุ่งหวังว่าผลงานประติมากรรมชิ้นนี้จะช่วยเสริมสร้างภูมิทัศน์
ที่ดี สนับสนุนการเป็นเมืองแห่งศิลปะ และมีที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจ ตาม
ความต้องการของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ภาพ 31

“ที่นั่งผ้าขาวม้าอัตลักษณ์ชุมชน” โดย ภูษิต รัตนภาพนพ

2. ผลงานประติมากรรม “เลือนราง”

โดย ดร.ชุตินันท์

ชื่อผลงาน : เลือนราง (fade)

วัสดุ : สแตนเลสสตีล

ขนาด : 190 x 400 x 230 ซม.

จากการสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล “โครงการสร้างสรรค์ประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน พื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จังหวัดราชบุรี” จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม “เลือนราง” สะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนเมื่อครั้งอดีต ซึ่งใช้การคมนาคมขนส่งและเดินทางโดยทางน้ำเป็นหลัก เรือเอี่ยมจุ่นจึงมีความสำคัญต่อคนในชุมชนนั้น ๆ ในฐานะเป็นเรือขนส่งสินค้าที่สำคัญของเหล่าพ่อค้าที่ขนถ่ายสินค้ามาจากเรือใหญ่ เมื่อกาลเวลาหมุนเวียนเปลี่ยนไป หลายสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลงและค่อย ๆ เลือนหายไปจากวิถีชีวิตของผู้คน โลกาวัดวันส่งผลให้การคมนาคมขนส่งทางเรือค่อย ๆ ลดความสำคัญลง ผู้วิจัยจึงต้องการให้ประติมากรรมชิ้นนี้เป็นวันวานเก่า ๆ ให้ชวนนึกถึงสำหรับผู้พบเห็นที่เป็นผู้สูงอายุไปจนถึงวัยซราที่ได้ร่วมสร้างสายธารเศรษฐกิจหรือสำหรับผู้พบเห็นทุกเพศทุกวัย ให้ประติมากรรมชิ้นนี้เป็นเสมือนสิ่งที่เตือนใจ ย้ำเตือนให้รำลึก อนุรักษ์ และหวงแหนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของตนมิให้เลือนหายไป

ภาพ 32

เลือนราง (fade)

3. การพัฒนาผลงานประติมากรรมที่ชุมชนยอมรับและต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ต้นแบบแก่ชุมชน

- ชื่อผลงาน : โคมไฟผ้าขาวม้า 1 และ โคมไฟผ้าขาวม้า 2
โดย ภูษิต รัตนานพ
วัสดุ : เส้นลวดสแตนเลสสตีล (โคมไฟผ้าขาวม้า 1)
เส้นลวดสแตนเลสสตีลและผ้าขาวม้า (โคมไฟผ้าขาวม้า 2)
ขนาด : 32 x 37 x 53 ซม. (โคมไฟผ้าขาวม้า 1)
34 x 38 x 55 ซม. (โคมไฟผ้าขาวม้า 2)

ภาพ 33-34

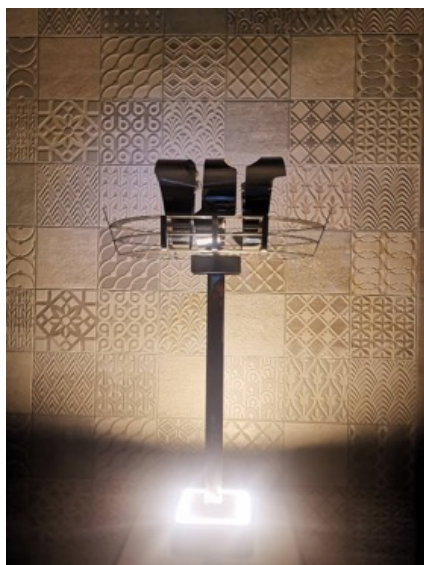
โคมไฟผ้าขาวม้า 1 และ โคมไฟผ้าขาวม้า 2

ชื่อผลงาน : เลือนราง (fade)
โดย ดร.ท สิริรัตน์
วัสดุ : สแตนเลสสตีล
ขนาด : 19 x 43 x 68 ซม.

ภาพ 35

เลือนราง (fade)

โครงการการสร้างสรรค์ประติมากรรมในพื้นที่สาธารณะ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชน พื้นที่ริมเขื่อนชุมชนคนตลาด อ.เมือง จ.ราชบุรี สานต่อความร่วมมือและการดำเนินงานจากที่ผ่านมา เนื่องจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสามารถเสริมสร้างภูมิทัศน์บริเวณเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี ทั้งยังสามารถสร้างความรับรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น นักวิจัยได้มีการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจพื้นที่ศึกษา พูดคุยกับสมาชิกในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และศิลปะที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์เพื่อออกแบบเป็นผลงานประติมากรรมที่สามารถ

ถ่ายทอดอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงจังหวัดราชบุรี หรือแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวราชบุรีในครั้งอดีต มุ่งหมายให้ผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นสามารถชวนนึกถึงรากเหง้าเดิมบางอย่างพร้อมทั้งอนุรักษ์ไม่ให้สูญหาย ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านรูปแบบผลงานประติมากรรมร่วมสมัย ในขณะเดียวกัน ผู้คนก็สามารถมีปฏิสัมพันธ์หรือใช้ประโยชน์จากผลงานสร้างสรรค์ได้ในทิศทางที่ต่างกันไป

ผลการวิจัยสามารถสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมขนาดใหญ่จำนวน 2 ผลงาน ติดตั้ง ณ เชื้อนกเฝ้าริมแม่น้ำแม่กลอง หน้าตลาดโคยก็ อำเภอเมืองราชบุรี และเพื่อผลกระทบต่อสังคมที่มากยิ่งขึ้น ผลงานประติมากรรมดังกล่าวยังถูกถ่ายทอดให้อยู่ในรูปแบบต้นแบบผลิตภัณฑ์ไลฟ์ 3 รูปแบบ ดำเนินการจัดสิทธิบัตร และจัดแสดงผลงานการออกแบบในนิทรรศการผลงานสร้างสรรค์ของคณาจารย์คณะมัณฑนศิลป์ ภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา ปี 2566 เนื่องในงานนิทรรศการ The 1st Department of Applied Arts Studies International Collaboration Project 2023 ระหว่างวันที่ 12 – 24 ธันวาคม 2566 ณ หอศิลป์และการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ กรุงเทพฯ โดยผลงานต้นแบบที่เกิดขึ้นดังกล่าวชุมชนสามารถเรียนรู้ ปรับปรุง ต่อยอดและพัฒนาเพื่อนำไปสู่กระบวนการผลิตเพื่อจัดจำหน่ายจนสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรวางแผนล่วงหน้าเป็นระยะเวลานาน เนื่องจากการประสานงานไม่เป็นไปตามที่คาดไว้หรือติดปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดและอาจส่งผลกระทบต่อความล่าช้าในกระบวนการทำงาน

2. ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ต้นแบบ ผู้วิจัยมุ่งเน้นเพียงแค่การออกแบบต้นแบบเพื่อเป็นแนวคิดในการเรียนรู้ทักษะ มิได้ดำเนินการวิจัยเพื่อหาแผนการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรมีการวางแผนการตลาดเพิ่มเติมเพื่อผลลัพธ์ที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และให้ผลกระทบสูงสุดแก่ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ปาริฉัตร คำวาส. (2565, 4 มีนาคม). *Seatscape & Beyond. The Cloud*. <https://readthecloud.co/one-bangkok-urban-furniture-competition/>
- มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). *เรื่องที่ 3 เรือไทย*. <https://www.sara-nukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=39&chap=3&page=t39-3-infodetail04.html>
- วิกิพีเดีย. (2564, 5 กุมภาพันธ์). *ภูมิทัศน์เมือง*. <https://th.wikipedia.org/wiki/ภูมิทัศน์เมือง>
- ศูนย์ข่าวนโยบายสาธารณะ สำนักข่าวอิศรา. (2562, 17 กันยายน). *ประติมากรรมบนที่สาธารณะ: ผ้าทอริมคลองโอ่งอ่าง กำลังจะเปลี่ยนไป*. <https://www.isranews.org/article/thaireform/thaireform-documentary/80543-bk80543.html>
- ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ. (ม.ป.ป.). *งานศิลปหัตถกรรมประเภทผ้าขาวม้าร้อยสี - ผ้าขาวม้า*. ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ.